

SLOVENSKI NAROD.

Izhaja vsak dan, izvzemši ponedeljke in dneve po praznicah, ter velja po pošti prejemana za avstro-ogerske dežele za celo leto 16 gld., za pol leta 8 gld., za četrt leta 4 gld. — Za Ljubljano brez pošiljanja na dom za celo leto 13 gld., za četrt leta 3 gld. 30 kr., za en mesec 1 gld. 10 kr. Za pošiljanje na dom se računa 10 kr. za mesec, 30 kr. za četrt leta. — Za tuje dežele toliko več, kolikor poština iznaša. — Za gospode učitelje na ljudskih šolah in za dijake velja znižana cena in sicer: Za Ljubljano za četrt leta 2 gld. 50 kr., po pošti prejemana za četrt leta 3 gld. — Za oznanila se plačuje do četristopne petit-vrste 6 kr., če se oznanilo enkrat tiska, 5 kr., če se dvakrat in 4 kr. še se tri- ali večkrat tiska.

Dopisi naj se izvole frankirati. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo je v Ljubljani v Franc Kolmanovej hiši št. 25—26 poleg gledališča v „zvezdi“.

Opravištvo, na katero naj se blagovoljvo pošiljati naročnine, reklamacije, oznanila, t. j. administrativne reči, je v „Narodni tiskarni“ v Kolmanovej hiši.

 Zaradi denšnjega praznika izide prihodnji list v petek.

Slovenska narodna prosveta.

(Dopis iz učiteljskih krogov.)

Kolikor svojih kolegij učiteljic poznam, skoro nijedna ne zna biti s prepričanjem narodna, ker se osobito v šoli tega najlepšega svojstva nijedna baš učila nij ponosno kazati svetu. Uzrok temu mrzenju je, da se ne rekrutirajo izmej kmetskega stana. Še drug povod takemu značaju narodnih slovenskih učiteljic pa je da kako to, da so se izobraževale po tacih zavodih, kojih učiteljstvo samo nij umelo in umeti upalo našo narodnost. Ta korupcija škoduje pedagogičnim principom. Ako pride taka učiteljica mej narod podučevati, mrzi jo vsak korak mej slovensko dečo. Posledica tega je, da v nemar pušča poglavitno zadačo, ter se strahom pričakuje vsak teden nemškutarskega nadzornika, ker ona predobro zna, da se inšpektorju neizmerno ohladi srce, ako opazi v razredu napredek v germanizaciji na račun obče narodne prosvete. Ker so prišle učiteljske kandidatnje v civilne roke, nadejati se je, da jih barem jedna osoba izmej učiteljskega učiteljstva po mogočnosti potrdi v narodnostnem značaju. Osobito treba gledati, da se ženskemu spolu ne bode kratila odgoja v narodnem duhu slovenskem.

Kakor so bili slabi zavodi ženskih učiteljic, blizu take so bile tudi umrle „preparandije“. On dan sem čital spričevalo svojega sodruga, kateri je bil pitomec še idrijske preparandije. Sodil sem, da njegovi preslavni učitelji s šolskim nadzornikom vred nijso znali — mislim reči: znati upali —, kako se pravi onemu jeziku, v kojem ima podučevati moj kolega, kajti on nij dobil reda iz „slovenščine“, nego „aus der Muttersprache!“ Dakle: „requiescant in pace“ i gosp. Lesjak i njegova „glockenstrickerferwaltungsanstalt“!

Jako slabo za naš napredek je to, da je zatvoren pot na hrvatsko (srbsko) narodno učilno slovenskemu narodnemu učitelju, i naopak Hrvatom (Srbinom). Slovenski učitelji mogo temu v okom priti s tem, da dobé svedočbo sposobnosti iz hrvatskega učnega jezika. Gg. učiteljski kandidatje v Kopru porabite prelepo priliko i Slovenci i Hrvati! Ostalim gg. kandidatom izven Kopra i gg. učiteljem pak svetujem, da se vsak privatno nauči lepega jugoslovanskega dijalekta. S tem se radi izrazov ne le v učilni tak učitelj ložje giblje, i vzajemno zborovanje za pedagogični napredek bode mogoč, ako se naučimo hrvatskega narečja. Tako bi bil vzajemen naš parlament za napredek v pedagogiki mogoč i za Slovence, Hrvate i Srbine. Baš s tem korakom bi mogoče bilo izbiti mlademu narodu iz glave psovalne izraze: „Šta, ti si Kranjac!“ „Kaj,

ti si Hrvat!“ S tem bi se vsi avstrijski Jugoslovani domačine, a ne „tujce“ nazivali. Ako bi se bilo na to uže prej gledalo, nebi se bilo izgubilo se slovenskega žejnega šolstvenega polja toliko učiteljskih sil mej Nemce! Kedor nij Efialt grški, Milota češki, ali pa Branković srbski, pripravljen naj bode, da se more umakniti nemškutarskim preganjalcem iz kacega nemškutarskega gnjezda mej južne brate svoje. To je še boljše, nego da bi se zavaroval pri banki „Victoriji“. Geslo vsacega slovenskega učitelja naj bode ta, da hoče odgojevati absolutno samo svoje brate, nikakor pa našega dušmanina!

Kar se tiče ravnopravnosti materijalne mej mladimi in starejšimi učitelji, vidi mi se jako velika krivica za začetnike. Vzemimo, da sta na istej učilni tekar izšolan uč. kandidat z maturo in pa definitivno postavljen star učitelj, ki je svoje dni morda jedva malo videl srednjo šolo ali pa še celo čisto nič.

Ta ki je študiral samo 4—5 let vsega skupaj — in to po večjem za cerkvene namene —, ima 700 for. do 975 forintov na leto od šole, oni pa ki se je mučil po srednjih šolah kacih 11—12 — in to za šolstvene, a ne za cerkvene namene —, ima samo kacih 420 for. remuneracije!! Mlademu podučitelju še vsega manjka, knjig, časnikov, uprave in potroškov za zadnji izpit in ipak je menje plačan nego njegov kolega. Ali je bog zna koliko vredna njegova zadnja poskušnja? Barem za prevratno dobo našega šolstva je ta „pravica“ — krivica! Nevešči misle, da ima kdo le naslov „učitelj“, pa je vreden tolike ali pa še večje plače, nego njegov sodrug. Čitatelj, sodi!

Politični razgled.

Notranje dežele.

V Ljubljani 1. februarja.

Vsi avstro-ogerski časniki pišejo članke o *Deatu*. Rojen je bil 17. oktobra 1803 v Sojtoru na graščinici svoje rodbine. Leta 1832 je njegov brat bil zaladski poslanec, pak je odstopil in Franc je kandidiral. Njegov govorniški talent in njegova bistroumnost sta kmalu vodjo stranke iz njega naredila. — K pogrebu je šel iz Dunaja predsednik zbornice, Rechbauer, isto tako en ud predsedništva gospodske zbornice, dalje Andrassy in drugi. Tudi Hrvatje so šli v Pešto.

Vnanje države.

V *Bukureštu* je komora sklenila postaviti o rekrutbi z malimi izpremembami.

O *francoskih* senatskih volitvah nij še poročil. Vršile so se v nedeljo. Senat ima 300 udov, katerih je 75 na vse življenje izbrala uže narodna skupščina, drugih 225 jih volijo po okrajih, in sicer po delegirancih občin in generalnih svetovaleh. —

Iz *Španije* se poroča o novih zmagah vladne armade. General Quesada je vzel mesto

Vila-Real in več kanonov Karlistom. Tudi general Moriones je dobil nekeve vspehe.

Nemškega cesarstva kancler Bismarck je zveznemu svetu (bundesrath) predložil navsvet, naj se prekličje prepoved za izvaževanje konj iz Nemčije. To prepoved so Nemci pred več nego letom dnij izdali, a sedaj menda izprevidajo, da s tem reorganizacije francoske konjice nijso zavrlji, kakor so nameravali.

Iz *Amerike* se brzojavlja, da se v zastopniške zbornici v Washingtonu pripravlja interpelacija, kakove odgovore je dobil predsednik zjedinjenih držav Grant glede razmere otoka Kuba iz Španije. Videti je, da Amerikanci s premislekom na to gredo, da bi Španjcem vzeli zadnjo boljšo kolonijo na svojej polovici zemlje.

Dopisi.

Iz Vidma 30. jan. [Izv. dopis.]

25. decembra preteklega leta, kakor je uže „Slovenski Narod“ poročal, se je stekel pes v Reichenburg in Videm pritepel, več psov in dva šolarja ugriznil. Zarad tega je okrajno glavarstvo v Brežicah ukazalo, naj psi imenovanih in sosednjih občinah na verigah privezani ali v svojih hlevih zaprti bodo. Tudi se je prepovedalo, da nikdo ne smé s psi na lov iti. Pa ljudje nijso ubogali, hodili so na lov in pse proste puščali; posebno Anovčani so v tej zadevi nemarni bili. To je bil uzrok, da je zopet nek pes tkalca Martina Kerjana v roko ugriznil in tako ga v veliko nevarnost spravil.

Iz tega se vidi, kako je potrebno, da ljudje predpostavljene oblasti ubogajo v jednacih rečeh. Anovčani bodo gotovo kaznovani, ali nesreča je gotova, katere bi se lahko ognili, ako bi se po ukazu ravnali.

Iz Dobrépolj 29. jan. [Izv. dop.]

V četrtek 27. januarja se je v Videmskej občini vršila volitev novega odbora, katera se je postavno izpeljala v prid občine. Izvoljeni so razen dveh značajni in neodvisni možje, kateri si bodo tudi marljivega in neustrašjivega župana izbrati znali. Pokazali so naši kmetje, da poznajo moze, ki so pošteni in nesebični, pokazali so, da poznajo tiste, ki so jim marsikateri krajcar iz žepa spravili, dali so nezaupanje vsem tacim možem, ki so s šolskim ali občinskim denarjem, katere so iz rubeščinami terjali vrte gradili, tistim ki so šolsko drevesnico v svojo last izpremenili, in tistim, ki se nedotakljive v svojej svetosti imenujejo. Slava našim kmetom, da se zavedajo svojih pravic, katere jih toliko žrtev stanejo. Tistim možem pa, ki so mislili, da so v odbor priraščeni, in tistim ki so mislili, da uže na županovem stolu kraljujejo naj bode v poduk, da so pri naših kmetih zaupanje izgubili, naj si bodejo v svesti, da jim bode še marsikatera resnična na njih ušese došla. Šolska drevesnica in druge reči nijso še pri kraji iskali bodemo postavnim potom našega.

Iz gornje savinjske doline

31. jan. [Izv. dop.] „Non cum corpore extinguntur magnae animae“, dejal je slavni Tacitus. — In to sem si mislil tudi jaz stalši meseca oktobra v Okonini pri Gornjem gradu na gomili našega slavnega slovenskega pesnika Valentina Orožna. — Spomnil sem se na našega Preširna, kojemu so domorodci l. 1852 postavili na Kranjskem pokopališču, kjer počiva naš prvi pesnik, spominek.

To bi se spodobilo tudi našemu Orožnu, sem govoril proti bratu. Potem ko sem našemu pesniku počestil jedno solzico, sva jo domov ukrenila. — Mračilo se je uže. Tuzen veter je pihal z gorate Šolčave. Škerjavec je še prepevaje dvigal v oblak. Druge ptice so še čivkale po dobravah. — Kmetič vesel hladnega večera je uže truden počival, oziraje se v višnjevo nebo. — Povedal mi je brat, s kojem nijsem uže leto dnij govoril, da je g. učitelj Leban v Mozirji pisal po Orožnovej smrti podlistek v „Slovenski Narod“, zadevajoč Orožnovega življenja, ter prosil, naj se nabirajo doneski za Orožnov spominek. — G. Lipold v Mozirji je na to nabiral doneske, kateri so dohajali od vseh krajev. — Tako se je nabralo za Orožnov spominek čez sto forintov. Zdaj pa pridem še le do tega, kar sem hotel sprožiti. Mislim, da bi bilo na pravem mestu, ko bi se volil jeden komité, kateri bi potem določil, kak monument bi se našemu pesniku napravil, kje bi se postavil in kdaj. Tudi sem tega mnenja, da bi se to zgodilo še le na spomlad ali poletje. Da bi se napravila v jednom trgu gornje-savinjske doline oni dan slovesna beseda s slavnostnim govorom; pri besedi naj bi se posebno prepevale Orožnove pesni: „Kje so moje rožice“ in „Slovo od lastovke.“ To je moje mnenje. Jaz mislim, da je naša dolžnost, praznično spominjati se visocega moža, nesmrtnega poeta, kateri je ljubil domovino in njeni jezik. — Mislim, da bode vsak rodoljub z radostjo se besede udeležil, ter našemu Orožnu položil cvetico na grob, katera bi pogrnala mokrocvetiče rože poezije. — Lepo bi bilo, da bi se tedaj slovesno spominjali poeta, katerega krije uže hladni grob. — Poeta, pravim, do katerega nam bode spomin vedno živ. — Zjedini se tedaj brati in vpletimo skupaj venec možu, kateri je stal za narod trdno, jednako skali na sredi morja. — Spletimo venec možu, katerega srce je: „v ledje zakovano.“ —

Vodnik, učitelj ljubljanske gimnazije.

Po listinah in pismih shranjenih v arhivu ljubljanske gimnazije, spisal prof. M. Pleteršnik. *)

Ko je bil meseca februarja l. 1798 Jakob Penzel, učitelj poetike na ljubljanskej gimnaziji, iz službe dejan, razpisana je bila preskušnja (konkurs) za izprazneno mesto na 24. dan meseca aprila, kakor je bilo brati v naznanilu nabitom na licejskih vratih in v 22. št. ljubljanskega nemškega časnika „Laibacher Zeitung“. Vodnik, ki je bil tedaj mestni kaplan, je sklenil udeležiti se konkursa. Določene dne ob devetih v jutro je prišel v prefektovo pisarnico in tam ustno in pismeno odgovarjal na stavljena vprašanja. Prefekt Thanhäuser, ob jednom gimnazijski zastopnik pri tako imenovanem „konsésu“, ki je bil ne-

kak deželni šolski svet, je o Vodnikovem konkursu poročal, da sicer na nekatera vprašanja nij popolnem tako odgovoril, kakor bi bil imel, ostali odgovori pa, da kažejo zadostno zmožnost za učiteljstvo v poetiki, in po njegovej dosedanjej marljivosti, da je pričakovati, da bode v kratkem si prisvojil, kar bi mu utegnilo še manjkati. Omenjeno je v poročilu tudi izpričevalo škofijstva, v katerem je rečeno, da se je Vodnik kot dušni pastir vedno pošteno in posnemanja vredno vedel. Vsled tega poročila je bil 17. avgusta imenovan za učitelja poetike s 400 gold. letne plače. Postal je zdaj učitelj vseh predmetov razen veronauka v najvišjem razredu gimnazije, ki je po tedanjej uredbi imela pet razredov, tri gramatične in dva humanitetna (retoriko in poetiko).

Kmalu je Vodnik izkusil težave in ovire učiteljskega stanu, in v tretjem letu svojega učiteljevanja je imel tudi priliko pritožbe na svojem mestu izjaviti. 11. novembra 1801 namreč je bila po ukazu deželnega poglavarstva skupščina gimnazijskih učiteljev, da bi se o pomanjkljivosti in ovirah gimnazijskih razmer pomenili. V zapisniku vsi učitelji mej družimi rečmi poudarjajo težave pri podučevanju zaradi tega, ker mladina prihajajoča na gimnazijo ne zna nemškega jezika in se ga še le ob jednom z latinskim začne učiti. (Tudi modroznanški oddelek licija toži, da dijaki iz gimnazije premalo izurjenosti v nemščini soboj prinašajo.) Zato ponavljajo uže l. 1793 predloženi nasvet, da se naj ustanovi še en elementarni razred, v katerem bi se mladina za gimnazijo pripravljala. Zapisniku je še vsak učitelj svoje poročilo prideljal. Vodnik toži, da so učila pomanjkljiva in nasvetuje mej družim, da naj bi se smelo v poetiki za domačo zgodovino porabiti družega dela Linhartove knjige tretje poglavje (Betrachtungen über den Zustand der Slaven in Krain.) Prosi tudi slavni „konsés“, naj rzsodi, ali je svojo dolžnost s tem izpolnil, da je vsako uro vestno porabivši vendar samo začetne pojme svojih predmetov naučil učence; ker on je teh misli, da ima šola le začetni poduk v raznih vednostih podeliti mladini. Za izpodbudo mladini priporoča, deliti darila in dajati jej priliko, javno se izkazati. Pritožuje se tudi zaradi borne učiteljske plače. „Sedaj mora,“ pravi v poročilu, „učitelj z mrzlo večerjo in z mesom in zeljem za kosilo se zadovoljiti in pod povrhnjo obleko spodnjo skrivati, ako hoče izhajati. Časti nema učitelj druge, nego katero si sam pribori. Vse odlikovanje učitelja za njegovo službovanje je v šolskem prahu pokopano. Mlade, negodne priče njegovega truda pa le redko kedaj hvalijo njegovo prizadevanje, le tožijo in svojo lastno krivdo kaznovane nemarnosti na učitelja zavračajo.“ Učiteljem v izpodbudo tedaj priporoča Vodnik povišanje plače in branjenje njihove časti in veljave. Pravi, da to zdaj temu stanu gre, ker so šole veliko boljše od nekdanjih; mladina, da je mirnejša in skromnejša, nego je bila pred 31 leti, kakor jo je on poznal.

Predlogi učiteljske skupščine nijso še tako kmalu imeli vspeha.

9. junija 1802 je prišlo Vodniku s škofovske pisarnice pismo, v katerem se mu je naznanilo, da po cesarjevem povelji za naprej nobeden redovnik ne bode več mogel dobivati sekularnih služeb in da tisti, kateri so v prejšnjem času vsled silnih okolnosti bili pozvani v take službe, so zdaj te dolžnosti od-

vezani in da imajo naznaniti, ali se hočejo v svoje samostane povrniti. Vodniku je bilo ukazano, v jednom mesecu izročiti izjavo, ali se hoče povrniti k poklicu, katerega si je bil sam izvolil. Ali nij ga veselilo, podati se zopet v samostan. Pa še le 10. decembra 1804 je dobil dekret od škofa, v katerem mu je s papeževim dovoljenjem rečeno bilo, da sme ostati mej sekularnimi duhovniki, oblačiti se, kakor oni itd., da pa mora tista bistvena redovna pravila, katera ne motijo stanovskih dolžnosti, izpolnevati.

Po smrti Thanhäuserovej je postal Vodnik 21. julija 1806 začasen prefekt gimnazije in je to službo opravljal do 7. aprila 1807, ko jo je Hladnik prevzel. Kot prefekt si je mnogo prizadeval dognati, da bi pri nameravanej spremembi učnega načrta ljubljanska gimnazija še začetni razred (Parva) pred dosedanjim prvim dobila, kakor je uže bilo po nekaterih družih gimnazijah.

Po nameravanem novem načrtu imel se je zgodovinski uk povsod začeti z domačo zgodovino. Ker pa za zgodovino kranjske dežele nij bilo pripravne šolske knjige, naročila je vlada, prefekte ali najspretnješe učitelje k spisovanju omenjenega dela izpodbuditi in za porabo pripravnemu delu obljubiti primerno nagrado. Meseca septembra 1806 se je ponudil Vodnik zaželeno delo spisati. Licejski rektor je njegovej ponudbi, predlagaje jo vladi, pristavil, da Vodnik pozna obilne virnike domače zgodovine. Dasiravno je Vodnik uže marljivo spisaval svoj slovar, kakor je videti iz naznanila v XXV. in XXVI. št. „Laibacher Wochenblatt-a“ l. 1806 in iz pisma Dobrovškega (28. nov. 1806), se je vendar tudi novega dela lotil in je menda posebno v počitnicah l. 1807 pridno delal, da je uže 28. okt. mogel rokopis po ravnateljstvu predložiti. Pristavil pa je v pismu, da se je na zgodovino Trsta iz Gorice le malo oziral, ker hode morda vlada za te deželici dala posebne knjižice spisati. Uže meseca januarja 1808 mu je bil rokopis povrnen z naročilom, to popolnem pripravno delo pomnožiti z zgodovino goriško in tržaško. Deželni odbor mu je dovolil iz deželnega arhiva si vzeti potrebne listine in pisma in 24. sept. 1808 je prefekt Hladnik uže pomnoženi rokopis predložil vladi živo priporočajoč to „jedrovito“ delo in proseč, naj se pisatelju obljubljen nagrada podeli. 3. marca je bila knjiga potrjena kot šolska knjiga za Kranjsko, Trst in Goriško in Vodniku je bilo odločenih 300 gold. nagrade. Da je v letih 1807 in 1808 posebno marljivo delal, kaže to, da je v tem času tudi svoj slovar za natisk pripravil; Dobrovsky mu piše 3. marca 1808: „Ich wünsche Ihnen Glück zur vollendeten sauren Arbeit.“

S šolskim letom 1807/8 bil je vpeljan nov učni red. Gimnazija je imela šest razredov, štiri gramatikalne in dva humanitetna, in šest učiteljev, katerim nijso bili posamezni razredi, ampak posamezni predmeti odločeni. Dva sta učila latinščino, jeden poetiko in retoriko, jeden zgodovino in zemljepisje, jeden matematiko in jeden veronauk; s poslednjima predmetoma ste bili združeni tudi grščina in prirodoznanstvo. Pri razdelitvi predmetov je Vodniku pripala zgodovina. Toda ker je kateheta zmanjkalo na gimnaziji, je prevzel začasno veronauk in je bil uradoma pohvaljen za to, da se da radovoljno porabiti tam, kjer je vselej najbolj v korist mladini.

O vpeljavi novega učnega načrta so tudi

*) Menimo, da je umestno, če denes, na Vodnikov dan, ta izvrstni spis g. profesorja Pleteršnika iz lanskega programa ljubljanske gimnazije ponatisnemo, da pride v širneje slovenske kroge. Ur.

plače bile učiteljem povišane. Strokovnim učiteljem duhovnim je bilo sedej odločeno po 500 gld., posvetnim po 600 gld., humanitetni učitelji pa so imeli po 100 gld. več. Tako si je Vodnik nevede sam škodil, da je humanitetne predmete popustivši prevzel zgodovino hoteč s tem ustreči zavodu. Njegova prošnja naj bi tudi njega kot humanitetnega profesorja, kar je bil zmirom do sedaj, plačali, nij bila uslišana.

V šolskem letu 1808/9 je učil Vodnik uže zgodovino in zemljepisje v vseh razredih.

V naslednjem šolskem letu nijso imeli pri gimnaziji učitelja francoščine in ker po tedanjih okolščinah nij kazalo pretrgati učenje tega jezika, je priporočil prefekt „znanege filologa“ Vodnika v začasno oskrbovanje francoskega poduka.

Ko so Francozi v deželo prišli, se v učnem načrtu za tekoče šolsko leto 1809/10 še nič nij izpremenilo. Plača pa se je izplačevala učiteljem iz francoske denarnice po licejskem ravnatelju, — ali kako! Po dva, po tri in tudi po več mesecev so morali na njo čakati. Morda jo nijso niti jedenkrat za francoske vlade ob pravem času prejeli. Zato se je vrstila pritožba za pritožbo zarad tega nereda. V jednej takej pritožbi 13. dec. 1810 so profesorji prosili za petmesečno zaostalo plačo, ali pa za dovoljenje, poduk vstaviti, da bi si mogli drugače svoj kruh služiti. Počenši s šolskim letom 1810/11 je francoska vlada ves javni poduk po svoje uravnala. Vse javno šolstvo v Iliriji je nadzoroval *l'inspecteur général de l'instruction publique dans les provinces illyriennes Rafael Zelli*, imenovan meseca aprila 1810. On je bil višji oblastnik vsemu učiteljstvu v vseh zadevah. Dosedanji licej je dobil ime „*écoles centrales*“ in je bil razdeljen v zdravniški, kirurški, inženirsko-stavbarski, pravno- in bogoslovni oddelek. Ravnatelj teh visokih sol (*le professeur Régent*) je tudi nekako nadzoroval druge šole; po njem so vsi šolski oblastniki kranjski občevali z *inspecteurjem Zelli-jem*. Na to mesto je bil pozvan F. Walland, profesor dogmatike na bogoslovnem oddelku. Gimnazija se je skrčila na tri razrede, v katerih se je učila zgodovina z zemljepisjem, latinščina, francoščina, računstvo, nauk o merah in utežih in kot neobligaten predmet italijanščina. Ravnatelj gimnazijski (*directeur*) je bil ob jednem nadzornik začetnih sol (*écoles primaires*) svojega okraja. Zato mesto je bil imenovan Vodnik in vrhu tega še tudi za ravnatelja umetnijske in rokodelske šole (*école d'arts et métiers*), katera je bila v tri oddelke razdeljena: v zidarsko, mizarško in ključarsko šolo; vsak oddelek je imel svojega mojstra-učitelja; veronauka in risanja so se pa učenci učili v mestnej začetnej šoli. 12. nov. 1810 se je začel gimnazijski poduk po novem redu. Ravnatelj Vodnik je bil tudi učitelj zgodovine in zemljepisja in pa neobligatne italijanščine. Kolegi so mu bili: M. Stupper, učitelj francoščine in teorije o merah in utežih; Greg. Dolar, latinščine in aritmetike; Kallister, francoščine in geometrije; Eisler, latinske slovnicne in aritmetike; Chaurag, francoske literature; Pesenegger, latinske literature. Učiteljem je bilo le v obče ukazano svoje predmete učiti in mladino, kolikor mogoče, uže od prvega razreda uriti v francoščini. Sicer pa nij bilo natančnega načrta, ampak učiteljstvo je vse drugo po svoje uravnalo. Po večjem so se morale prejšnje knjige rabiti. Po razredih so se menda vsi

gori omenjeni predmeti kolikor toliko učili, klasifikacija v ohranjenih katalogih pa obsega le zgodovino z zemljepisjem, latinščino in francoščino. Učni jezik je bil izprva slovenski in nemški, pozneje pa francoski. (Da slovenščina vsaj na skoro jednako urejenih gimnazijah v Novem mestu, Kranji in Postojni nij bila kot učni jezik izključena, priča poročilo prof. Wallanda (30. avg. 1811), v katerem omenja, da učitelj italijanščine v Kranji kakor tudi dva učitelja v Novem mestu (kot Bavarca) nijso mogli tujih jezikov v domačem tolmačiti, ampak so si morali pomagati z nemškim. V istem poročilu je v vsakem obziru zelo pohvaljen ravnatelj postojnske gimnazije Andrej Magajna kot navdušen prijatelj šolstva. Uradni jezik je bil francoski; ali dopisovanja mej glavnim nadzorstvom in ravnateljstvu je bilo vse drugačno nego dosedanje. Po obliki nij se dosti ločilo od privatnega dopisovanja. Zelli-jeva uradna pisma se navadno začenjajo z besedami: *J'ai l'honneur de Vous prévenir...* in navadni konec jim je: *Agréez l'assurance de ma considération distinguée...* ali kaj jednega. Zapisniki, imeniki, računi itd. so se pisali po francosko. Imena rojstnih krajev učencev v imenikih so zdaj slovenska, zdaj nemška; n. pr. *Obergoerjach, Nassenfuss, Laybach*, zraven pa: *Poddraga près de Vipava, de la ville de Radolza, de la ville Lublana*.

Mestna glavna šola, katerej je bil Vodnik ravnatelj, je bila v šolskem letu 1810/11 tudi preurejena. Ustanovljena sta bila dva razreda, v katerih so se imeli po volji maršala Marmonta v deželnem jeziku učiti začetni predmeti. Učenci, kateri bi dobro napredovali, bi naj smeli iz teh sol prestopiti v prvo latinsko šolo. Razen teh dveh razredov bil je še neki tretji višji razred nekaka meščanska šola za mladino, katera nij bila za dalje študije odločena. V tem razredu je maršal dovolil nemščino s tem pogojem, da se je učila ob jednem tudi francoščina. Imenoval se je ta razred tudi francosko-nemška elementarna šola. Razen veronauka in jezikov so se tu učili lepopisja, risanja, zemljepisja, aritmetike, geometrije in mehanike. Vodnik je moral brezplačno opravljati ravnateljstvo ljubljanskih začetnih sol, učitelje pa je plačevalo mesto. Nadzorništvo je od škofijstva prešlo na glavnega nadzornika Zelli-ja. Koncem prvega polletja je Vodnik poročal o vseh šolah, ki so bile njegovemu vodstvu izročene. V obče, pravi v tem poročilu, da so učitelji storili svoje dolžnost, le da jih je včasih moral opominati, naj točneje svoje učne ure izpolnujejo (pa pristavljen je pomenljiv: — Mais!) O elementarnih šolah pravi, da se uže kažejo ugodni nasledki vpeljave slovenščine kot učnega jezika. V obče, da se drže učitelji kolikor mogoče predpisanih vodil, le knjig da jim manjka, da so tedaj primorani narekovati iz rokopisov. Na konci poročila so ti-le versi pristavljeni:

*Imberbis juvenis — custode remoto
Cereus in vitium flecti, monitoribus asper
Utilium tardus provisor...*
(Konec prih.)

Domače stvari.

— (Iz deželnega odbora kranjskega.) 29. jan. je bilo skleneno, v prihodnjem deželnem zboru predlagati, da bodo občine za olajšanje deželnega fonda, ki je za plačevanje oskrbe za svoje plačila nezmožne ude v javnih bolnicah, izvzemši oskrbovalnih

stroškov za blazne in porodnice, znesek 20 kr. na vsako glavo in vsak dan. — Občini Velika dolina je bilo za leto 1876 dovoljeno pobirati 16 % občinske doklade na direktni davek, in občini Kompolje občinska taksa. — Sekundarskemu zdravniku dr. Antonu Binterju je bila služba v deželnej bolnici na daljni dve leti podeljena.

— (Ljubljanske mestne volitve) se bližajo. Zapisnik volilcev je na ogled izpostavljen, da vsak lahko svojo volilno pravico reklamira. Koliko je v Ljubljani mladih mož, ki davka ne plačujejo in tako volilne pravice nima, da si bi to po njih dohodkih moralo biti.

— (Posojilno društvo v Ljubljani) Pretečeno nedeljo je imel odbor „posojilnega in hranilnega društva“ v Ljubljani sejo. Razgovarjalo se je v mnogih stvareh, končno se je tudi sklenilo delovanje 1. marca t. l. pričeti. Pred sklepom se je g. J. Regali stvil predlog naj bi se uradovalo v društvenih zadevah izključljivo le v slovenskem jeziku. Predlog je bil sprejet skoro jednoglasno.

— (Imenovanje.) Adjunkt pri sodnji v Celji Janez Kastelic je imenovan za sodnika v Laškem trgu.

— (Predpust.) Piše se nam od tu: V Ljubljani živi morda poldrugo leto parček mladih zaročencev, katerih boljša polovica je znana po svojih krasnih očeh. Da te krasne oči ne plamté samo za istega, za katerega bi morale, — za svojega najožjega gospodarja, nego da se „odpira njih svit“ tudi družim srečnim zemljanom bolj, kakor je po naravnih optičnih postavah potrebno: — to vedó uže davnaj vsi zlobni jeziki po celej Ljubljani; — on pa, katerega bi to gotovo najbolj zanimalo, zvedel je to stoprv pretekle dni, ko je pozno iz gostilne domov prišel, ugledal iz ulice okno v sobi svoje žene razsvitleno, njo pa našel par minut pozneje v postelji uže v globokem spanji in v gostej temi. Premišljeva je ta čudni slučaj, prižge luč in povpraša ljubljeno ženko po uzroku prejšnje svitlobe; a ona trdno spi in mož mora bližje stopiti, da jo probudi. In ko misli položiti roko na njeno snežno-belo ramo, ugleda na njenem vzglavji — kolar, — čudni, v tem slučaju gotovo prečudni kolar, kakor ga nosijo Mars-ovi sinovi po strogem službenem reglementu okolo vrata. Ali je lepa ženka potem še dolgo trdno spala, ali ne, tega ne poroča kronika.

— („Kmetovalec“) kmetijski list s podobami izide vsak mesec 2 krat na celi poli. Stane na leto 3 gld. za pol leta 1 gld. 60 kr. — Dopisi frankovani se pošiljajo uredništvu v Gorici, naročnina pa opravniku Justu Vugi v Gorici.

— („Zvon“) ima črez enajststo naročnikov. Toliko jih nij imel še nobeden lepoznanst. Naj se potlej nekateri še tako zaganjajo vanj on trdno stoji in to je dobro.

— (Pri Litiji) je železniški vlak povozil necega neznanega moža po noči od 29. do 30. januarja in ga tako strl, da nij izpoznati ga mogoče.

— (Umrlo v Ljubljani) je meseca januarja t. l. 76 osob in sicer 38 moškega in ravno toliko ženskega spola.

— (Vreme) je pri nas zopet južno postalo in se sneg in led taja.

Razne vesti.

* (Redke poroke.) V Špifeldu dogodil se je letos ta gotovo redki slučaj, da so se trije bratje jedne rodovine oženili s tremi sestrami druge rodovine.

* (Oficirji in konjska železnica.) V Stuttgartu je oficirjem prepovedano, posluževati se pri voznjah — konjskih železnic, ker to ne pristuje čestitemu vojaškemu stanu.

* (Milijonari.) Na Prusovskem štejejo sedaj 202 (tolarskih) milijonarjev, in samo v Berlinu je 71 takih srečnih možakov.

Vsem bolnim moč in zdravje brez leka in brez stroškov po izvrstni

Revalescière du Barry

v Londonu.

30 let uže je nij bolezn, ki bi jo ne bila ozdravila ta prijetna zdravilna hrana, pri odraslih in otrocih brez medicinskega stroška; zdravi vse bolezni v želodcu, na žilnih, dalje prsne, i na jetrah; žlezni naduho, bolečine v ledvicah, jetiko, kašelj, neprebavljenje, zaprtje, prehlajenje, nespanje, slabosti, zlato žilo, vodenico, mrzlico, vrtoglavje, silenje krvi v glavo. Šumenje v ušesih, slabosti in blevanje pri nosečih ožnost, diabet, trganje, shujšanje, bledičico in prehlajenje; posebno se priporoča za dojenice in je boljše nego dojnično mleko. — Izkaz iz mej 80.000 spričeval zdravih, brez vsake medicine, mej njimi spričevala profesorja Dr. Wurzerja, g. F. V. Beneka, pravega profesorja medicine na vseučilišču v Mariboru, zdravilnega svetnika Dr. Angelsteina, Dr. Shorelanda, Mr. Campbella, prof. Dr. Dédé, Dr. Uré, grofinje Castlestuart, Markize de Brehan a mnogo drugih imenitnih oseb, se razpošiljava na posebno zahtevanje zastoj. Kratki izkaz iz 80.000 spričevalov.

Spričevalo št. 73.670.

Na Dunaji, 13. aprila 1872.

Prešlo je uže sedem mesecev, odkar sem bil v brezupnem stanju. Trpel sem vsled prsnih i čutnicnih bolečinah, in sicer tako, da sem od dne do dne vidno gnil, in to zspretilo je dolgo časa moje študije. Čul sem od Vaše čudapolne Revalescière pričel sem jo rabiti in zagotivim Vas, da se čutim po mesečnem užitku Vsše tečne in okusne Revalescière popo nem zdrav, tako, da brez najmanjšega tres nja morem zopet pisati. Zaradi tega priporočam vsem bolnim to primerno prav ceró in okusno hrano, kot najboljši pripom ček, ter ostanem Vaš udani

Gabriel Teschner,

slušatelj javnih višjih trgovskih šol.

Pismo visoko plemenite markize de Bréhan.

Neapel, 17. aprila 1862.

Gospod! Vsled neke bolezni na jetrah bilo je moje stanje hušjanja in bolečin vsake vrste sedem let sem strašno. Nijsem mogla niti čitati niti pisati, tresle so se vse čutnice na celem životu, slabo prebavljenje, vedno nespanje, ter sem trpela vedno na razdraženji čutnic, katero me je sem ter tja preganjalo in me ne jedni trenotek na miru pustilo, in pri tem bila sem melanholična najvišje stopinje. Mnogi zdravniki poskusili so vse, brez da bi moje bolečine zljajšali V polnej obupnosti poskusila sem Vašo Revalescière in sedaj, ko jo uživam tri mesece, zahvaljujem se bogu. Revalescière zasluži največje hvalo, pridobila mi je zopet zdravje in me stavila v stanje, da morem moje društveno pozicijo zopet uživati. Dovolite gospod, zagotovjenja moje prisrčne hvaležnosti in poponega spoštovanja.

Markize de Bréhan.

Št. 75.877. Flor. Köllerja, c. kr. vojašk. oskrbnika, Veliki Varaždin, na pljučnem kašlju in bolehanji dušnika, omotici in tišanji v prsih.

Št. 65.715. Gospodični de Montlouis na neprebavljenji, nespanji in hušjanji.

Revalescière je 4 krat tečnejša, nego meso, ter se pri odraslih in otrocih prihrani 50 krat več na ceni, ko pri zdravilih.

V plehaštih pušicah po pol funta 1 gold. 50 kr., 1 funt 2 gold. 50 kr., 2 funta 4 gold. 50 kr., 5 funtov 10 gold., 12 funtov 20 gold., 24 funtov 36 gold. — Revalescière-Biscuiten v pušicah in tabletah za 12 tas 1 gold. 50 kr., 24 tas 2 gold. 50 kr., 48 tas 4 gold. 50 kr., v prahu za 120 tas 10 gold. Prodaje: Du Barry & Comp. na Dunaji, Wallfischgasse št. 8, kakor v vseh mestih pri dobrih lekarjih in specerijskih trgovcih; tudi razpošilja dunajska hiša na vse kraje po poštnih nakaznicah ali povzetjih. V Ljubljani Ed. Wahr, J. Svoboda, lekar pri „zlatem orlu“, v Reki pri lekarju J. Prodamu, v Celovcu pri lekarju Birnbacherju, v Spiljetu pri lekarju Aljinoviču, v Trstu pri lekarju Jakobu Serravallo pri drogeristu P. Rocca in J. Hirschu, v Zadru pri Androviču. (314)

Dunajska borza 1. februarja.

(Izvirno telegrafčno poročilo.)

Enotni drž. dolg v bankovcih	68	gl.	70	kr.
Enotni drž. dolg v srebru	73		70	
1860 drž. posojilo	111		50	
Akcije narodne banke	879		—	
Kreditne akcije	191		20	
London	114		35	

Izdatelj in urednik Josip Jurčič.

Napol.	9	18
C. k. cekini	5	40
Srebro	104	20

Kažipot po Ljubljani.

Kdor želi inserirati pod to rubriko svoj posel, obrt itd. takó, da je oznanilo uvrsteno skozi tri mesece vsako nedeljo, more to v 4 do 5 vrstah po jako znižanej ceni storiti, katera se izve pri administraciji „Slovenskega Naroda“.

Hugo Turk,

trgovec na starem trgu št. 154, priporoča svojo veliko zalogo kramarskega blaga, posebno vsake bire platna, kotečine in izvrstnega sukna vse po nizkej fabriškej ceni. Tudi ima bogato zalogo dunajskih vencev in pušeljcev vsake bire. Ravno tako priporoča izvrstne špule svile in cvirna črne in bele za šivalne stroje po nizkej ceni. Posebno se priporoča vnanjim kramarjem. (8)

Marija Drenik,

kupčija poleg nunske cerkve št. 32. Zaloga najnovejših pričetih in izdelanih stikarij; volnate preje za stikanje, pletenje; priprave za stikanje s svilu, šeniljo, zlatom in jagodi; vse priprave za šivanje, pletenje, stikanje; galanterijskega blaga, bizoterije, igrač, umetno rezanih lesenih izdelkov. Po nizkej ceni. (8)

Tomaz Volta,

na frančiškanskem trgu, priporoča svojo zalogo vsake bire usnja po nizkej ceni. (6)

Cerkveno orodje vsake bire,

muštrance, gotične in vsacega d. uzega zlago, kakor tudi kelhe, svečnike in svetilnice izdeluje in popravlja, posrebruje in pozlatuje v ognju po najnižej ceni in se priporoča č. g. duhovnikom (8)

V. Zadnikar,

na št. Petersem predmestji št. 143.

Jan. Nep. Horak,

rokovičar, odlikovan s srebrno industrijno svetinjo priporoča svojo zalogo (v južovskej ulici št. 224) vsake bire glaze rokovic in rokovic za prati, vezila za počene, usnjate spodnje hače, zavratnike elastične obramnike, podveznike itd. kakor tudi drugo v to stroko spadajoče blago. (9)

Važno za 1876 leto.

Ker se s početkom novega leta prične nova mera, priporoča podpisani vse kositarke nove mere, posebno se pa priporoča čestitim gospodom duhovnikom po d. želi za vsa dela tega obrta, za pokrivanje stolpov in cerkvenih streh naj si bude z bakrom, s kositarjen ali cinkom itd. (7)

Srečko Noll,

šolski trg št. 295.

Gostilničar Jurij Dolenc, na Poljanah št. 24 „pri mesarskem dvorišču“ toči izvrstna hrvatska in dolenska vina po nizkej ceni, tudi kupuje in prodaja poljske pridelke vsake bire. Pri njem je vedno velika zaloga (9)

Najboljša dolenska in bizeljska

stara in nova vina na debelo in drobno prodaja na starem trgu št. 152 Josip Ribič prav po nizkej ceni. Vnanje naročila točno in vestno oskrbuje. (9)

Gostilna in pekarija

Antona Avbela v st. Petersem predmestji tik gostilne „pri caru“ priporoča se p. n. občinstvu zaradi izvrstnega vina in tudi jedil in posebno pa potnikom za prenočišče zlasti Gorenjcem ki se z Rudolfovo železnico pripeljejo, tudi je sploh pri njem sve prav po nizkej ceni. (10)

Voščene sveče,

najcenejše, najlepše in najboljše za cerkve, pogrebe, trgovino in domačo rabo, potem med in vosek, kupuje in prodaja Oroslav Dolenc v gledališkej ulici št. 40—41. (13)

Zalogo mnogovrstne mašne obleke

v Ljubljani poleg Frančiškanskega mosta št. 45. priporočam z izdelki iz jako slovečih fabrik ki so bili pri dosedanjih razstavah često pohvaljeni ter prodajam vse po nizkej fabriškej ceni. Prevzamem tudi vezenje (strikarijo), montiranje cerkvenih zastav (Olahinov) itd. ter vse izvršujem vrlo pazljivo. (10)

Ana Hofbauer.

Josip Kantz,

v hiši banke „Slovenije“ (6) priporoča vsake vrste zganja, likere, rozolije po najnižjih cenah. Vnanja naročila izvršuje točno in vestno.

Pri R. Miklaucu,

trgovcu manufakturnega in kramarskega blaga v špitalskej ulici v Ljubljani, dobi se vsake vrste kramarsko blago poleg pa tudi še vsake vrste sukne-nega blaga za hlače in suknje bele kotenine vsake vrste lep porhent in izvrstne tibet itd. in sploh dobro blago in po nizkej ceni. (10)

Obleko vsake bire

izdeluje najmodernejšo in najhitrejšo jedino le Fr. Zeleznikar, na stolnem trgu vis-à-vis stolne cerkve. Posebno izvrstno izdeluje surke in jednako narodno obleko. (13)

Avguštin Götzl,

podobar in pozlatovalec, poštno ulice hiš. št. 57, (poslopje slovenske čitalnice) v Ljubljani, ne zameniti z Leopold Götzl, v istih ulicah v Kozlerjevi hiši! priporoča slavnemu občinstvu, zlasti preč duhovščini in farnim predstojništvom sledeče izdelke: Oltarje, križeva pota, lece (prižnice), svečnike (tustre), prapore (bandera), neba (baldahine) po naročilu v vseh velikostih in po najnižej ceni. V zalogi ima zmirom podobne in kipe za oltarje, krstne omare, svečnike in križe za stene, podobne svetnikov in iz narave vsake velikosti in cene na platnu, kositarji in papirji, zrcala itd. posebno dober kup so oljnate slike. Sploh vse, kar spada k cerkvenemu kinču, — vse to naglo in po najnižej ceni. Sprejema vsa naročila iz dežele, ter jih natanko in brzo izvrši. (6)

Lovrenc Zdešar,

na celovškej cesti št. 82, priporoča svojo zalogo vsakovrstnih likerov in zganja po nizkej ceni. Vnanja naročila izvršuje točno in vestno. (6)

Pri Mihael Pakiču,

trgovcu v Ljubljani (štacuna za vodo, magacin v gledališkej ulici) je zaloga vsake vrste lesenega hišnega in kuhinjskega orodja slavnatih izdelkov, žime za blazine, dratenih mrež, žimatih sitov, pletenih korb itd. vse po nizkej ceni in izvrstno blago d. mačega izdelovanja. (10)

V pekariji Josip Čada,

na starem trgu št. 33 dobi se vsak dan 3 krat frišno pečeni kruh vsake bire zemlje kifeljei struce itd. tudi se prodaja izvrstni in okusni kruh vsake bire na vago in sicer po nizkej ceni nadalje sprejema kruh za peči, in prodaja izvrstni žrvenjak. (9)

Mizarska dela.

Najboljša najlepša vsake bire in po nizkej ceni dobivajo se jedino le pri Josipu Regaliju št. Peter-sko predmestje št. 99. Naročila se brzo izvrše. (13)

Knjigovez E. Hohn

na starem trgu št. 157 jedini v Ljubljani, prevzema in izdeluje najhitreje, najcenejše vsake vrste dela. Posebno se priporoča č. gosp. duhovnikom. (13)

Ferdinand Rudl,

hiša banka „Slovenije“ v zvezdi, priporoča svojo veliko zalogo mnogovrstnih oljnatih podob (Oelfarbendruckbilder) in srcalov po najnižej ceni. (9)

Gostilničar „pri Sokolu“

na stolnem trgu, priporoča svojo uže staro gostilno. Dalje naznanja, da ima tudi letos izvrstna vina in vedno dobre jedila kakor klobase itd. po nizkej ceni. (13)

V krčmi „pri Mehikancu“

tik deželnega gledališča v Kolmanovej hiši, točijo se izvrstna vina, dobijo se dobre klobase, pečenka in druga jedila po nizkej ceni. (13)

Kdor potrebuje

metrične mere in uteže

kuhinjsko posodo plehasto ali iz vlitiga železa, kakor košino orodje za pohišstvo in za zidanje, potem orodje za mizarje, tesarje itd. vse to dobi po najnižej ceni pri Franc Terčeku (prej Božiču) na glavnem trgu št. 10. (2)

„Konkordija“,

zavarovalno društvo proti ognju in na življenje se priporoča za zavarovanja po najnižjih cenah. Glavni zastop pri A. Androjni, poštno ulic, št. 55 v Ljubljani. (9)

Dober kup

kakor pri razprodaji (Ausverkauf) 10 do 25% pod fabriško ceno na debelo in drobno prodaja mnogovrstno kramarsko blago Janez Vičič v Ljubljani na glavnem trgu. (13)

V Josip Levcevej

speceriskej štacuni na št. Petersem predmestji št. 18 tik mesarskega mosta dobi se najboljše blago potem štaj. bruse, kupuje in prodaja na debelo poljske pridelke fižol, krompir, črešplje, repo, zelje, orehe itd. (12)

V kavarni Landrla,

na glavnem trgu št. 10 je najboljše kava najboljši likeri, mnogo slovanskih in nemških časopisov potem tudi lep in dober biljard. Postrežba izvrstna. (13)

Najbolje brije, češe in striže

Josip Bukovnik,

na šentpet. predmestji h. št. 9, kateri izvrstni brivec rad pride tudi na dom, ako kdo to želi. (6)

Črevljar Jakob Škerbinec, v gledališkej ulici št. 19 izdeluje vsake bire najboljših črevljev na drobno in debelo; potem prodaja tudi Tržiške črevlje na debelo in drobno po nizkej ceni. (13)

Fr. Sark, krojač

na dvornem trgu v Kastnerjevej hiši, izdeluje najlepše in najmodernejšo obleke vsake bire po nizkej ceni, tudi ima zalogo mnogovrstnega blaga po istej ceni kot v štacunah. Naročila se brzo izvrše. (11)

Lastnina in tisk „Narodne tiskarne“.